

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เด็กแรกเกิดหรือเด็กก่อนวัยเรียนหมายถึง เด็กแรกเกิดจนถึง 6 ขวบ ซึ่งเป็นวัยก่อน
เนืองระหว่างบ้านและโรงเรียน เป็นช่วงอายุที่มีความละเอียดอ่อน เป็นวัยทองของชีวิต เด็กจะเริ่ม
เรียนรู้โลกกว้างและเป็นช่วงของการพัฒนาบุคลิกภาพ ถ้าเด็กได้รับการปลูกฝังอย่างดีในช่วงนี้ จะมี
ผลต่อพัฒนาการในระยะต่อ ๆ ไปอย่างมาก ฉะนั้นเด็กวัยนี้ควรได้รับการส่งเสริมให้รู้จักปรับตัวให้เข้า
กับสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เด็กเกิดการพัฒนาร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา¹

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้อ้างถึง เพรอเบล ซึ่งได้รับยกย่องว่าเป็นบิดา
แห่งการอนุบาลศึกษา มีความเชื่อว่าควรส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กให้เจริญขึ้น โดย
ใช้การเล่นและกิจกรรมเป็นเครื่องมือ การบังคับให้เด็กอยู่ในระเบียบวินัยเป็นการสกัดกั้น ความคิด
สติปัญญา และนักการศึกษาอีกท่านที่มีความคิดเช่นเดียวกับเพรอเบลคือ มอนเตสซอรี (Montessori)
มีความคิดให้เสรีภาพแก่เด็กเพื่อแสวงหาความรู้ โดยให้เด็กมีประสบการณ์จากสิ่งแวดล้อมด้วยตนเอง
และด้วยความสมัครใจ โดยถือความแตกต่างระหว่างบุคคล (individual differences)
เป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรม²

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้อ้างถึง รูซโซ(Rousseau) ซึ่งได้ให้ข้อ
คิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในช่วงแรกของชีวิตว่า หน้าที่ยิ่งใหญ่ของการศึกษาคือ การค้น
พบธรรมชาติของมนุษย์ เขาเริ่มศึกษาธรรมชาติของเด็ก ครอบคลุมถึงคุณค่าของการเล่น และความ

---

¹ ยาวพา เคชะคุปต์, "การส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กเล็ก," เข้าใจเด็กก่อนวัย
เรียน, หน้า 44 - 45.

² สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, "แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียน
ของนักการศึกษาที่สำคัญ", การจัดบริการศูนย์เด็กก่อนวัยเรียน, หน้า 99 - 100.

แตกต่างกันของความสนใจ นักการศึกษาที่มีความเชื่อเช่นเดียวกับรุชโซคือ เปสตาลอซซี (Pestalozzi) เขามีความเชื่อว่าเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันในส่วนความสนใจ ความต้องการ และอัตราในการเรียนรู้ เขาเป็นผู้ริเริ่มคิดในเรื่องความพร้อม ซึ่งเด็กต้องไม่ถูกบังคับให้เรียนแบบท่องจำ แต่ต้องใช้เวลาและประสบการณ์ต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง¹

เกี่ยวกับทางด้านการพัฒนาการของเด็กได้มีนักจิตวิทยาหลายท่านได้ทำการศึกษาค้นคว้าไว้ เช่น ฟรอยด์(Freud), อิริคสัน(Erikson), กิเซล (Gesell)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้อ้างถึง ฟรอยด์ (Freud) ซึ่งให้ความสำคัญแก่บทบาทของประสบการณ์ในวัยเด็ก ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพในวัยที่เป็นผู้ใหญ่ต่อไป ช่วงอายุที่มีความสำคัญยิ่งคือ ช่วงอายุในวัยเด็กเล็ก ฟรอยด์ได้แบ่งขั้นพัฒนาการออกเป็น 5 ขั้น คือ

1. ขั้นความพอใจอยู่ในบริเวณปาก (Oral Stage) ช่วงอายุ 0 - 1 ปี
2. ขั้นความพอใจอยู่ในบริเวณทวารหนัก (Anal Stage) ช่วงอายุ 1 - 2 ปี
3. ขั้นความพอใจอยู่ในบริเวณอวัยวะเพศ (Phallic Stage) ช่วงอายุ 3 - 5 ปี
4. ขั้นก่อนวัยรุ่น (Latency Stage) ช่วงอายุ 6 - 12 ปี
5. ขั้นวัยรุ่น (Genital Stage) ช่วงอายุ 13 - 18 ปี

ฟรอยด์เชื่อว่าเด็กทุกคนจะมีพัฒนาการไปตามขั้นทั้ง 5 ขั้น และเขามีความเชื่อว่าพัฒนาการจะผ่านไปด้วยดีขึ้นอยู่กับการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่เป็นสำคัญ และนักจิตวิทยาอีกคนหนึ่งคือ อิริคสัน (Erikson) ให้ความสำคัญของวัยเด็กว่าเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัวว่าเป็นสิ่งแปลกใหม่ และน่าตื่นเต้น อิริคสัน ได้แบ่งขั้นพัฒนาการออกเป็น 8 ขั้นคือ

1. วัยทารกแรกเกิดถึง 1 ขวบ เป็นวัยริเริ่มเรียนรู้ที่จะไว้วางใจหรือไม่ไว้วางใจในสภาพแวดล้อม
2. วัยอายุ 1 - 3 ขวบ เป็นวัยที่เริ่มเรียนรู้ที่จะช่วยตนเอง
3. วัยอายุ 3 - 6 ขวบ เป็นวัยก่อนเข้าเรียน เด็กเริ่มมีการริเริ่ม เลียนแบบ

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 101 - 104.

4. วัยอายุ 6 - 11 ปี ในวัยนี้ถ้าเด็กประสบความสำเร็จก็จะมีความขยัน และถ้าล้มเหลว เด็กจะเลิกปมค้อย
5. วัยอายุ 12 ปี ขึ้นไป หรืออย่างเข้าวัยรุ่น เด็กพยายามแสวงหาความศักดิ์เทียม การยอมรับ ยกย่อง และไ้เพื่อน
6. วัยรุ่น เป็นระยะที่สนใจเพศตรงข้าม
7. วัยผู้ใหญ่ อาจจะมีความสุขหรือเมื่อน่าย
8. วัยผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ เป็นขั้นที่สุดของมนุษย์อาจเกิดความมั่นคงทางใจหรือรู้สึกในทางทำลาย อิริคสันเน้นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ถูกทาง และยอมรับความสำคัญของวัยเด็ก-
เล็ก¹

นักจิตวิทยาพัฒนาการที่สำคัญมากคนหนึ่งคือ กิเซล (Gesell) เขาได้สร้างเกณฑ์มาตรฐาน สำหรับวัดพฤติกรรมของเด็กในช่วงอายุต่าง ๆ กัน โดยสร้างขึ้นจากการศึกษาและสังเกตเด็กวัยต่าง ๆ แล้วสร้างเป็นตารางพัฒนาการ ซึ่งแบ่งเป็น 4 ด้านคือ

1. พฤติกรรมทางการเคลื่อนไหว (Motor behavior)
2. พฤติกรรมทางการปรับตัว (Adaptive behavior)
3. พฤติกรรมทางคำภาษา (Language behavior)
4. พฤติกรรมทางสังคม - ตัวบุคคล (Personal - social behavior)²

การพัฒนาการทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ของเด็กมีความสำคัญมาก นอกจากเด็กจะพัฒนาไปตามพันธุกรรมแล้ว ยังเป็นอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมอีกด้วย เมื่อเด็กได้มีโอกาส เปลี่ยนสิ่งแวดล้อมจากสังคมแรกคือบ้าน มาเป็นโรงเรียนหรือศูนย์ สิ่งแวดล้อมของเด็กโดยเฉพาะ บุคคลรอบข้างก็จะเปลี่ยนไป ด้วย จากบิดา มารดา ญาติ พี่น้อง มาเป็นครูและเพื่อน ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมาก เมื่อเด็กได้มีโอกาสเข้าโรงเรียน ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการจัดและดำเนิน

¹สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, เด็กก่อนวัยเรียนกับการเรียนรู้ : ทฤษฎี และหลักการสำคัญบางประการ, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญผล, 2522), หน้า 1 - 8.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 10,

กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน เป็นผู้นำ และเป็นผู้ที่มิอิทธิพลทั้งทางตรงทางอ้อม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่พึงประสงค์ พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจค้นคว้าอย่างยิ่ง วิธีการที่ใช้ในการศึกษาพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่น่าสนใจอย่างหนึ่งคือ การสังเกตและเก็บรวบรวมพฤติกรรมในการเรียนการสอน

การสังเกตพฤติกรรมในการเรียนการสอนในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำระบบการวิเคราะห์พฤติกรรมในการเรียนการสอนของแฟลนเดอร์ส (Flanders) มาปรับปรุงให้ละเอียดยิ่งขึ้น โดยใช้การสังเกตทั้งพฤติกรรมทางวาจา (Verbal Behavior) และพฤติกรรมที่ไม่แสดงออกทางวาจา (Non-Verbal Behavior)

เกสเซล (Gesell) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กเล็ก พบว่า

1. พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กอายุ 4 ปี ได้แก่ เด็กมีการท้าทายครู มีความสนใจในการพูดกับเด็กอื่นมากขึ้น ตอบสนองต่อคำแนะนำหรือชี้แจงของครู ครูที่สอนไม่จำเป็นต้องใช้เทคนิคการสอนมาก ครูต้องจัดหาของเล่นหลายชนิดให้แก่เด็ก ครูต้องเป็นผู้ที่ตอบคำถามมากมายแก่เด็กได้ เด็กสนุกสนานได้บ่อย ๆ กับคำพูดที่ไร้สาระ เด็กจะสนุกสนานกับการแสดงบทบาทเป็นครูหรือเป็นแม่กับเด็กที่ซื่อายหรือเด็กที่เข้าเรียนใหม่
2. พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กอายุ 5 ปี ได้แก่ เด็กชอบครู เด็กเชื่อฟังครู ความสัมพันธ์กับบุคคลเกิดขึ้นช้ากว่าอายุ 4 ปี เด็กต้องการความเอาใจใส่จากครูอย่างทันทีทันใด เด็กอ้าอิงครูเพื่อเล่าประสบการณ์, เพื่อแสดงผลงานของตน ใกล้ชิดกับครูเพื่อให้ครูรักและพึงพอใจ
3. พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กอายุ 6 ปี ได้แก่ เด็กมีความสัมพันธ์กับครูทางค่านิยมชอบทำตามความประสงค์ของครู ชอบความมีวินัย ต้องการคำชม เด็กเกรงกลัวครู ต้องการให้ครูนั่งอยู่ด้วยขณะทำงาน ใช้คำพูดที่ไม่เหมาะสมในการขอความช่วยเหลือจากครู ชอบครูที่พูดกับเขาเกี่ยวกับเรื่องที่เขากำลังทำอยู่ ไม่ชอบครูที่หัวเราะเยาะตน¹

¹ Arnold Gesell and Frances L. Ilg, The Child from Five to Ten, (New York: Harper&Brothers Publishers, 1946), pp.252 - 253.

มอริส แอล. โคแกน (Morris L. Cogan) ได้กล่าวว่าการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน ครูจะให้คำแนะนำที่มีคุณภาพแก่นักเรียน และตัวครูเองก็มีความต้องการกระตุ้นเด็กในทางอ้อมเพื่อให้ได้เรียนรู้ ทั้งนี้ เป็นผลของประสบการณ์เดิมที่มีต่อครู นักเรียนเรียนรู้ที่จะมองครูในฐานะผู้แนะนำได้ 2 ทางที่แตกต่างกันคือ (1) ความวิตกกังวลทำให้ไม่ตอบสนองครูในทางที่เหมาะสม (2) ความชอบและความนับถือ ทำให้ตอบสนองในทางที่เหมาะสม¹

แกริสัน และ มากูน (Garrison and Magoon) ได้เสนอแนะการโต้ตอบของครูและนักเรียนในชั้นเรียน 4 แบบ ซึ่งแต่ละแบบให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนต่างกันตามลำดับดังนี้

1. วิธีการที่จะให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนน้อยที่สุดคือ ครูพูดกับนักเรียน
2. วิธีการที่จะให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนปานกลางคือ ครูกับนักเรียนโต้ตอบกัน
3. วิธีการที่จะให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนสูงคือ ครูกับนักเรียนโต้ตอบกันและเปิด

โอกาสให้นักเรียนพูดโต้ตอบกันเอง

4. วิธีการที่จะให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนสูงสุดคือ ครูเป็นสมาชิกคนหนึ่ง ของห้องเรียน และทุกคนในห้องเรียนมีโอกาสโต้ตอบกัน²

¹Morris L. Cogan, "Theory and Design of a study of Teacher-Pupil Interaction", Interaction Analysis: Theory Research and Application, (Massachusetts: Addison-Wesley, 1967), pp. 73.

²Karl C. Garrison and Robert A. Magoon, Education Psychology: An Integretion of Psychology and Education Practices, (Ohio: Charles E. Merril Publishing Company , 1972), pp.456.

เนค เอ. ฟแลนเคอร์ส (Ned A. Flanders) ได้สร้างเครื่องมือสำหรับวิเคราะห์พฤติกรรมในชั้นเรียนทั้งของครูและนักเรียน เรียกว่า FIAC (Flanders' Interaction Analysis Categories) ฟแลนเคอร์ส กล่าวว่า การสังเกตวิเคราะห์พฤติกรรมการสอนของครู เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาการสอนของครูซึ่งจะช่วยให้ครูเอาใจใส่พฤติกรรมและความคุมพฤติกรรมการสอนของตนให้เป็นไปตามแนวทางที่กำหนดไว้ การตรวจสอบพฤติกรรมการสอนของครูจะส่งผลต่อความเจริญงอกงามของนักเรียน¹ แบบวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียนของฟแลนเคอร์ส แบ่งออกเป็น 10 พฤติกรรมคือ²

1. ครูยอมรับความรู้สึกของนักเรียนทั้งด้านการยอมรับและปฏิเสธ
2. ครูชมหรือให้กำลังใจนักเรียน รวมทั้งการพยักหน้าหรือท่าเสียงแสดงอาการให้กำลังใจ
3. ครูยอมรับหรือใช้ความคิดเห็นของนักเรียน
4. ครูถามคำถามที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชา
5. ครูบรรยายเกี่ยวกับเนื้อหาวิชา รวมทั้งการตั้งคำถามประกอบการบรรยายโดยไม่หวัง

คำตอบจากนักเรียน

6. ครูออกคำสั่ง, แนะนำ, บังคับ
7. ครูติเตียน, วากลา, หรือสั่งสอนอบรม
8. นักเรียนพูดหรือตอบคำถามของครู
9. นักเรียนพูดขึ้นเองโดยครูไม่ถาม
10. ความเงียบหรือสับสน

---

¹ Ned A. Flanders, Analyzing Teaching Behavior, (Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company, 1970), pp. 448.

² วิจิต คุ้มแข็ง, "เครื่องมือในการใช้สังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียน," เอกสารประกอบรายงานวิชา Practicum in Supervision and Curriculum Development, บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515, หน้า 12 - 13. (อัครสำเนา)

เคิร์ก (Kirk) ได้ทำการวิจัยเพื่อหา "ผลการให้ความรู้เกี่ยวกับระบบแผนเคอร์สแก่นักศึกษาฝึกสอน" โดยใช้ตัวอย่างประชากร 30 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ๆ ละ 15 คน กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มควบคุมไม่ได้รับความรู้เกี่ยวกับระบบแผนเคอร์ส กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มทดลองได้รับความรู้เกี่ยวกับระบบแผนเคอร์ส ผลการทดลองพบว่า (1) นักศึกษาฝึกสอนจะใช้เวลาพูดมากกว่านักเรียนในระยะต้นชั่วโมง และจะค่อย ๆ ลดลงเรื่อย ๆ จนหมดชั่วโมง (2) นักศึกษาฝึกสอนที่รู้ระบบแผนเคอร์สจะใช้เวลาน้อยกว่านักศึกษากลุ่มที่ไม่รู้ระบบแผนเคอร์ส (3) นักศึกษาฝึกสอนที่รู้ระบบแผนเคอร์สจะมีความคุ้นเคยกับนักเรียนมากกว่านักศึกษากลุ่มที่ไม่รู้ระบบแผนเคอร์ส (4) นักศึกษาฝึกสอนที่รู้ระบบแผนเคอร์สจะใช้อิทธิพลทางตรงน้อยกว่านักศึกษาที่ไม่รู้ระบบแผนเคอร์ส¹

บอนดี (Bondi) ได้ทำการวิจัยเพื่อศึกษาถึง "ผลการสะท้อนกลับของการวิเคราะห์พฤติกรรมที่มีต่อพฤติกรรมทางวาจาของนักศึกษาฝึกสอน" โดยใช้ตัวอย่างประชากร 40 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มควบคุม 20 คน กลุ่มทดลอง 20 คน ทุกคนได้รับการฝึกตามระบบแผนเคอร์สเป็นเวลา 14 ชั่วโมง หลังจากที่ได้รับกรณีศึกษาแล้ว นักศึกษาฝึกสอนแต่ละคนในกลุ่มควบคุมจะได้รับการชี้แจงถึงผลการวิเคราะห์ตามระบบแผนเคอร์สอย่างเคียว แต่กลุ่มทดลองจะได้รับแผนที่แสดงผลการวิเคราะห์ไว้คู่ด้วย เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบพฤติกรรมของตนเองในแต่ละครั้ง ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาฝึกสอนในกลุ่มทดลองมีการยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน ให้คำชมเชย ใช้อิทธิพลทางอ้อมมากกว่านักศึกษากลุ่มควบคุม นักศึกษาฝึกสอนในกลุ่มทดลองจะให้การบรรยาย การให้แนวทางแก่เด็กน้อยกว่านักศึกษากลุ่มควบคุม²

¹Jeffery Kirk, "Elementary School Student Teacher and Interaction Analysis," Interaction Analysis: Theory Research and Application, (Massachusetts: Addison and Wesley Company, 1967), pp.299-306.

²Joseph C. Bondi, "The Effect of Interaction Analysis Feedback on the Verbal Behavior of Student Teachers," Educational Leadership Research Supplement (May, 1969): pp.794-799.

เรทสัน (Retson) ได้ทำการวิจัยเพื่อหา "ผลของการสอนการวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาแก่นักศึกษาฝึกสอน" โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างประชากรออกเป็นกลุ่มที่ได้รับการสอนการวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาของแพลนเคอร์ส และกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาฝึกสอนในกลุ่มทดลองใช้อิทธิพลทางอ้อมมากกว่านักศึกษาฝึกสอนในกลุ่มควบคุม นักเรียนที่เรียนกับนักศึกษาฝึกสอนในกลุ่มทดลองจะมีความคิดริเริ่มแสดงความคิดเห็นมากกว่านักเรียนที่เรียนกับนักศึกษาฝึกสอนในกลุ่มควบคุม¹

ซาห์น (Zahn) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้การวิเคราะห์พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ในการนิเทศนักศึกษาฝึกสอน" โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างประชากรเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกได้รับการนิเทศจากอาจารย์นิเทศก์ตามระบบแพลนเคอร์ส อีกกลุ่มได้รับการนิเทศแบบธรรมชาติ หลังการนิเทศอาจารย์นิเทศก์ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมจะอภิปรายชี้แจงแก่นักศึกษาฝึกสอนทุกครั้ง ผลการวิจัยพบว่า (1) นักศึกษาฝึกสอนที่ได้รับการนิเทศจากอาจารย์นิเทศก์โดยใช้วิธีของแพลนเคอร์ส มีทัศนคติในการฝึกสอนดีกว่ากลุ่มที่รับการนิเทศโดยวิธีธรรมชาติ (2) นักศึกษาฝึกสอนที่ได้รับการนิเทศโดยวิธีการของแพลนเคอร์สมีพฤติกรรมทางการสอนดีกว่านักศึกษาฝึกสอนที่ได้รับการนิเทศจากอาจารย์นิเทศก์โดยวิธีธรรมชาติ²

---

¹ James Nicholas Retson, "The Effect of Instruction on the Behavior," Dissertation Abstracts, 29 (April, 1969), pp. 3505-A-3506-A.

² Richard D. Zahn, "The Use of Interaction Analysis in Supervisory Student Teacher," Interaction Analysis : Theory Research and Application (Massachusetts: Addison and Wesley Publishing Company, 1967), pp. 295 - 298.

จาคอบ (Jacob) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาพฤติกรรมการสอนโดยการสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน" ตัวอย่างประชากรคือครูโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 26 คน แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 13 คน กลุ่มแรกเป็นกลุ่มควบคุมไม่ได้รับการอบรมเทคนิควิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจา กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มทดลอง ได้รับการอบรมเกี่ยวกับเทคนิควิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาในการสังเกตการสอนของครูด้วยกัน หลังจากนั้นให้ครู 2 กลุ่มสอนวิชาและเนื้อหาเดียวกัน โดยบันทึกพฤติกรรมการเรียนการสอนทุกครั้งที่ทำการสอน ผลการวิจัยพบว่า (1) ครูในกลุ่มทดลองยอมรับความคิดเห็นของนักเรียนและนำความคิดเห็นของนักเรียนมาใช้มากกว่าและมีพฤติกรรมการออกคำสั่ง การบรรยาย น้อยกว่าครูในกลุ่มควบคุม (2) ครูในกลุ่มทดลองใช้อธิบายทางอ้อมในการสอนมากกว่าครูในกลุ่มควบคุม (3) ครูในกลุ่มทดลองมีพฤติกรรมแบบนำความคิดเห็นหรือคำตอบของนักเรียนมาใช้มากกว่าครูในกลุ่มควบคุม¹

ฮอลเลย์ (Halley) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "อิทธิพลของครูที่เลี้ยงที่มีต่อพฤติกรรมทางวาจาของนักศึกษาฝึกสอนโดยใช้ระบบของแฟลนเดอร์ส" ตัวอย่างประชากรเป็นครูที่เลี้ยง 17 คน และนักศึกษาฝึกสอน 17 คน โดยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาของแฟลนเดอร์ส (Flanders) ผลการวิจัยพบว่า (1) นักศึกษาฝึกสอนมากกว่า 70 % เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางวาจาไปในทางที่ดีขึ้นกว่าเดิมเมื่อสิ้นสุดการสอน (2) นักศึกษาฝึกสอนมากกว่า 50 % มีพฤติกรรมทางวาจาไม่แตกต่างจากครูที่เลี้ยงในต้นเทอม (3) นักศึกษาฝึกสอนมากกว่า 50 % มีพฤติกรรมทางวาจาแตกต่างจากครูที่เลี้ยงเมื่อสิ้นสุดเทอม (4) นักศึกษาฝึกสอน 35 % เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางวาจาไปในทางที่ดีขึ้น และมีลักษณะคล้ายครูที่เลี้ยง²

¹Joseph H. Jacob, "Insight Learning Through Structural Observation of Classroom Interaction," Journal of Research in Science Teaching 10 (March, 1973): 213 - 220.

²Oregoria Nordi Halley, "Cooperating Teachers' Effect on Student Teachers' Verbal Behaviors: A Flanders' System Approach," Dissertation Abstracts, 34 (February, 1974), pp. 5190-A.

วูฟ (Wuff) ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การให้การประชุมปรึกษาในเรื่องพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ทางวาจาแก่นักศึกษาฝึกสอน" ตัวอย่างประชากรคืออาจารย์นิเทศ 14 คน นักศึกษาฝึกสอน 14 คน แบ่งอาจารย์นิเทศออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มที่ 1. ได้รับการฝึกการใช้การวิเคราะห์พฤติกรรมรวม กลุ่มที่ 2 ไม่ได้รับการฝึก เครื่องมือที่ใช้คือ The Arthur Blumberg Interaction Analysis System ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมทั้งหมด 14 ประเภท 10ประเภทเป็นพฤติกรรมของอาจารย์นิเทศ 3ประเภทเป็นพฤติกรรมของนักศึกษาฝึกสอน และอีก 1ประเภทเป็นความงีบ ความสับสนวุ่นวาย ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์นิเทศที่ได้รับการฝึกจะยอมรับความรู้สึก การแสดงความคิดเห็น การเสนอแนะ การให้คำชมเชย และนำความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกสอนมาพูดซ้ำอีก มากกว่าอาจารย์นิเทศที่ไม่ได้รับการฝึกอบรม¹

บัวบุชา ชื่อตรง ได้วิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์พฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้คำพูดในการเรียนการสอน" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 12 ห้องเรียน ดำเนินการวิจัยโดยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาของแพลนเคอร์ส ผลการวิจัยพบว่าลักษณะพฤติกรรมทางวาจาในชั้นเรียนของแต่ละวิชาโดยส่วนรวมครูเป็นฝ่ายแสดงพฤติกรรมทางวาจา และครูใช้การบรรยายมากกว่าวิธีอื่น ครูใช้อิทธิพลทางตรงมากกว่าทางอ้อม และการใช้การควบคุมมากกว่าการกระตุ้น ส่วนการพูดของนักเรียนเกิดจากการพูดเพื่อตอบสนองครูมากกว่าพูดขึ้นเอง²

ประเสริฐ จริยานุกูล ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้ Interaction Analysis วิเคราะห์การสอนของนักเรียนฝึกสอนชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา" โดยสังเกตุด้วยระบบ

¹Walter John Wuff, "Analysis of Verbal Interaction in Supervisory Conference with Student Teachers," Dissertation Abstracts, 12 (June, 1972), pp. 6847-A.

²บัวบุชา ชื่อตรง, "การวิเคราะห์พฤติกรรมเกี่ยวกับการใช้คำพูดในการเรียนการสอน" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านจิตวิทยา ภาควิชาจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2512).

The Reciprocal Category System" กลุ่มตัวอย่างประชากรเป็นนักศึกษาฝึกสอน 20 คน แบ่งออกเป็นกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ผลการวิจัยพบว่า (1) นักศึกษาฝึกสอนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูง และที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำมีพฤติกรรมทางการสอนไม่แตกต่างกัน (2) นักศึกษาฝึกสอนที่มีพฤติกรรมทางการสอนในด้านการบรรยายมากกว่าพฤติกรรมอื่น (3) ผลการปรับปรุงการสอนเพื่อให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ของการเรียนการสอน นั้นพบว่า ไม่เปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ¹

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์พฤติกรรมของครูและนักเรียนในชั้นที่สอนวิชาสังคมศึกษา ระดับประถมศึกษาตอนต้น" ตัวอย่างประชากรเป็นครูที่สอนวิชาสังคมศึกษา และนักเรียนที่เรียนวิชาสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น โดยเป็นครู 120 คน นักเรียน 120 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบบันทึกพฤติกรรมที่แสดงออกทางวาทะระหว่างครูกับนักเรียนในชั้นเรียนของแพลนเคอร์ส โดยดัดแปลงแยกส่วนที่เป็นพฤติกรรมที่ไม่แสดงออกทางวาทะให้ละเอียดขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ไม่ว่าโรงเรียนจะมีสภาพแวดล้อม การบริหารงาน และสวัสดิการของครูแตกต่างกันอย่างไร ก็ไม่ทำให้พฤติกรรมส่วนใหญ่ของครูแตกต่างกัน วุฒิและประสบการณ์การสอนของครูก็ไม่เป็นผลต่อพฤติกรรมการสอนของครู สิ่งที่ทำให้การเรียนการสอนของครูส่วนใหญ่แตกต่างกันกันคือ ระดับชั้นเรียนและสภาพการสมรสของครู นอกจากนี้ยังพบว่าครูมีวิธีสอนไม่ต่างไปจากอดีต พฤติกรรมส่วนใหญ่เป็นการบรรยายหรืออภิปรายของครู²

---

¹ประเสริฐ จริยานุกูล, "การใช้ Interaction Analysis" วิเคราะห์การสอนของนักศึกษาฝึกสอนชั้นประกาศนียบัตรวิชาการศึกษา โดยสังเกตด้วยระบบ The Reciprocal Category System ", (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2516)

²กองวิจัยการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การวิเคราะห์พฤติกรรมของครูและนักเรียนในชั้นที่สอนวิชาสังคมศึกษาระดับประถมศึกษาตอนต้น (พระนคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2518)

สมบุรณ์ สุริยวงศ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "กิริยาร่วมทางวาจาในห้องเรียนกับผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 7" กลุ่มตัวอย่างประชากรคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จำนวน 19 โรงเรียน ครู 32 คน และนักเรียน 719 คน ใช้แบบวิเคราะห์กิริยาร่วมทางวาจาของแพลนเคอร์ส ผลการวิจัยพบว่า (1) ครูที่ใช้อิทธิพลทางอ้อมและครูที่ใช้อิทธิพลทางตรงทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักเรียนที่ครูเปิดโอกาสให้พูดมากกว่านักเรียนที่ครูเปิดโอกาสให้พูดน้อย มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ¹

ประสงค์ จันทองจีน ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างกิริยาร่วมทางวาจากับสัมฤทธิ์ผลวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1" กลุ่มตัวอย่างประชากรคือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 96 คน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม แล้วสอนวิชาวิทยาศาสตร์ให้แก่ละกลุ่ม โดยใช้อิทธิพลทางตรงต่างกัน 3 ระดับคือสูง กลาง ต่ำ ผลการวิจัยพบว่า (1) การสอนโดยใช้อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลทางตรงต่างกัน ทำให้ผลสัมฤทธิ์วิชาวิทยาศาสตร์ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (2) ผลสัมฤทธิ์ของกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้อัตราส่วนของอิทธิพลทางอ้อมต่ออิทธิพลทางตรงในระดับสูง สูงกว่าสัมฤทธิ์ผลของกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้อิทธิพลทางอ้อมต่ออิทธิพลทางตรงในระดับกลางและต่ำ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (3) สัมฤทธิ์ผลวิชาวิทยาศาสตร์ของกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้อัตราส่วนระหว่างอิทธิพลทางอ้อมต่ออิทธิพลทางตรงในระดับกลางสูงกว่าสัมฤทธิ์ผลทางวิชาวิทยาศาสตร์ของกลุ่มที่ได้รับการสอนโดยใช้อัตราส่วนอิทธิพลทางอ้อมต่ออิทธิพลทางตรงในระดับต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ²

¹สมบุรณ์ สุริยวงศ์, "กิริยาร่วมทางวาจาในห้องเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 7" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

²ประสงค์ จันทองจีน, "ความสัมพันธ์ระหว่างกิริยาร่วมทางวาจากับสัมฤทธิ์ผลวิชาวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านศึกษาศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

ชุกสัน อนุวิจิตร ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์กิจกรรมทางวาจาในการเรียนการสอน วิชาหน้าที่พลเมือง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นครู 36 คน นักเรียน 36 ห้องเรียน ผลการวิจัยพบว่า (1) ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน มีกิจกรรมทางวาจาในการเรียนการสอนต่างกัน (2) ครูในโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนเอกชน มีกิจกรรมทางวาจาไม่แตกต่างกัน ในด้าน (ก) อัตราส่วนเวลาพูดที่ครูใช้ในการถามคำถามต่อเวลาที่ครูใช้ในการบรรยายเนื้อหา (ข) อัตราส่วนการพูดริเริ่มของนักเรียนต่อเวลาที่นักเรียนใช้ในการพูดบรรยายเนื้อหา (ค) อัตราส่วนการพูดริเริ่มของนักเรียนต่อการยอมรับหรือการนำความคิดเห็นของนักเรียนมาใช้ (3) วุฒิครู สภาพการสมรสของครู และชั้นเรียน ไม่ทำให้กิจกรรมทางวาจาของครูและนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ¹

สมศรี ตั้งมงคลเลิศ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ผลการฝึกตามระบบของแพลนเคอร์สที่มีต่อกิจกรรมทางวาจาของนักศึกษาฝึกสอน และนักเรียนในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์ กลุ่มตัวอย่างประชากร เป็นนักศึกษาวิทยาลัยครูจำนวน 80 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยพบว่า (1) นักศึกษาฝึกสอนทั้งหมดใช้เวลาในการพูดร้อยละ 41.30 บรรยายร้อยละ 33.11 นักเรียนใช้เวลาพูดเพื่อตอบสนองครูร้อยละ 19.59 นักเรียนพูดริเริ่มร้อยละ 2.29 นักศึกษาใช้อิทธิพลทางอ้อมร้อยละ 17.49 ใช้อิทธิพลทางตรงร้อยละ 23.85 เงียบร้อยละ 37.35 (2) กลุ่มควบคุมนักศึกษาใช้เวลาในการพูดร้อยละ 39.02 บรรยายร้อยละ 31.28 นักเรียนตอบสนองร้อยละ 28.34 อิทธิพลทางอ้อมร้อยละ 10.67 เงียบร้อยละ 43.43 (3) กลุ่มทดลองนักศึกษาฝึกสอนใช้เวลาพูดร้อยละ 24.44 บรรยายร้อยละ 34.89 นักเรียนพูดตอบสนองร้อยละ 22.49 พูดริเริ่มร้อยละ 3.61 เงียบร้อยละ 31.44 (4) ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในด้านการใช้เวลาพูดของครู²

¹ชุกสัน อนุวิจิตร, "การวิเคราะห์กิจกรรมทางวาจาในการเรียนการสอนวิชาหน้าที่พลเมือง ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านศึกษาศาสตร์ วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519)

²สมศรี ตั้งมงคลเลิศ, "ผลการฝึกตามระบบของแพลนเคอร์สที่มีต่อกิจกรรมทางวาจาของนักศึกษาฝึกสอนและนักเรียนในการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านศึกษาศาสตร์ วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520)

ชลด วงศ์แสง ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาในห้องเรียน การสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นครู 30 คน และนักเรียน 30 ห้องเรียน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 4 โรงเรียน การรวบรวมข้อมูลใช้แบบวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาในการเรียนการสอนของโอเบอร์ (Ober's Interaction Analysis Techniques) และเพิ่มเติมพฤติกรรมทางวาจาประเภทคำถาม 5 ประเภท ผลการวิจัยพบว่า (1) พฤติกรรมทางวาจาที่ปรากฏในการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นระหว่างครูกับนักเรียน เป็นพฤติกรรมของครูร้อยละ 78.34 และเป็นพฤติกรรมของนักเรียนร้อยละ 17.80 ส่วนพฤติกรรมการเงี้ยวหรืออู๋นวยมีร้อยละ 3.85 (2) พฤติกรรมทางวาจาที่ปรากฏในการเรียนการสอนมากตามลำดับได้แก่ การอธิบาย คำถามที่นำไปสู่การอธิบาย การขยายความ คำถามที่นำไปสู่การสังเกต (3) พฤติกรรมทางวาจาระหว่างครูกับนักเรียนที่ไม่ปรากฏในการเรียนการสอนคือ พฤติกรรมทางวาจาประเภทคำถามที่นำไปสู่การออกแบบการทดลอง และควบคุมตัวแปร (4) การเปรียบเทียบพฤติกรรมทางวาจาในการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ในค้ำนระดับชั้นเรียน ปรากฏว่าพฤติกรรมส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน (5) การเปรียบเทียบพฤติกรรมทางวาจาในการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ในค้ำนเพศของนักเรียน พฤติกรรมส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน¹

วิเชียร เกษประทุม ได้ทำการวิจัยเรื่อง "กิริยารวมทางวาจาระหว่างนักศึกษาฝึกสอนระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นสูงกับนักเรียนในการเรียนการสอนภาษาไทย" กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักศึกษาฝึกสอนระดับป.กศ.สูง วิชาเอกภาษาไทย จำนวน 50 คนที่ฝึกสอนใน 10 โรงเรียน ใช้แบบวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาของแพลนเคอร์ส ผลการวิจัยพบว่า (1) นักศึกษาฝึกสอนใช้เวลาในการพูดร้อยละ 53.56 และเน้นเนื้อหาร้อยละ 34.18 นักเรียนใช้เวลาในการพูดร้อยละ 31.51 เงี้ยวและสับสนร้อยละ 14.93 อัตราส่วนการใช้เวลาการพูดของนักศึกษาฝึกสอนกับนักเรียน 1.71 (2) นักศึกษาใช้อิทธิพลทางอ้อมและอิทธิพลทางตรงร้อยละ 20.59 และ 32.97 (3) นักศึกษานำความคิดเห็นหรือคำตอบของนักเรียนมาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนร้อยละ .31 ของเวลา

¹ชลด วงศ์แสง, "การวิเคราะห์พฤติกรรมทางวาจาในห้องเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนกมัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522).

ทั้งหมด (4) นักศึกษามีปัญหาเกี่ยวกับระเบียบวินัยของห้องเรียนร้อยละ 7.42 ของเวลาทั้งหมด
 (5) ถ้าเปรียบเทียบเวลาการพูดของนักศึกษาและนักเรียนพบว่า นักศึกษาพูดร้อยละ 62.95 นักเรียน
 พูดร้อยละ 37.05 (6) พฤติกรรมที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือการบรรยายของครู ร้อยละ 20.07 ของเวลา
 ทั้งหมด (7) นักเรียนใช้เวลาพูดร้อยละ 31.51¹

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางสังคม

เพ็ญทิพย์ ชัยพัฒน์ อ่างถึง ซี.วี.กู๊ด (C.V. Good) ซึ่งกล่าวว่า พัฒนาการหมายถึง
 การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างต่าง ๆ ของร่างกายที่เด็กแต่ละคนจะพัฒนาไปถึง เป็นการเปลี่ยนแปลง
 ไปในทางที่ดีที่พึงปรารถนาของการเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ สังคม ร่างกาย และสติปัญญา²

นักจิตวิทยาพัฒนาการได้แบ่งพัฒนาการของบุคคลออกเป็น 4 ด้านคือ พัฒนาการทางคำ
 ร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา พัฒนาการทั้ง 4 ด้านของบุคคลไม่สามารถแบ่งแยกกันอย่างเด็ดขาด
 พัฒนาการที่น่าสนใจอย่างหนึ่งคือ พัฒนาการทางคำสังคม

ประคินันท์ อุปรมย์ กล่าวถึงพัฒนาการทางสังคมว่า พัฒนาการทางสังคมหมายถึงความเจริญ
 ของงานที่เกี่ยวกับความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่น ทั้งผู้ที่มีอาวุโสและฐานะสูงกว่า เท่ากัน
 หรือหรือต่ำกว่า รวมทั้งความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในสังคมที่ตนเป็นสมาชิก
 อยู่ด้วย³

สุรางค์ และ สุชา จันท์เอม ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางสังคมของเด็กว่า เด็กจะเจริญทาง
 คำสังคมเพียงใด เป็นการยากที่จะตัดสินใจ ทั้งนี้เพราะไม่มีหลักเกณฑ์อะไรแน่นอนและเห็นชัดที่จะ

¹วิเชียร เกษประทุม, "กิริยารวมทางอาจารย์ระหว่างนักศึกษาฝึกสอนระดับประกาศนียบัตร
 วิชาการศึกษาชั้นสูงกับนักเรียนในการเรียนการสอนภาษาไทย" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต แผนก
 มัธยมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521)

²เพ็ญทิพย์ ชัยพัฒน์, จิตวิทยาทั่วไป, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
 2520), หน้า 63 .

³ประคินันท์ อุปรมย์, การพัฒนาพฤติกรรมของเด็ก, (กรุงเทพฯ : วิศตอริ์การพิมพ์,
 2524), หน้า 208.

เป็นเครื่องวัด แต่เราจะช่วยเด็กได้โดยการจัดสภาพแวดล้อมให้แก่เด็กให้ดีที่สุด ถ้าทำได้ เด็กก็จะไม่ลำบากในการพัฒนาทางสังคม¹

เฮอร์ลอค (Hurlock) ใกล้เคียงถึงพัฒนาการทางสังคมของเด็กระดับปฐมวัยหรือเด็กก่อนวัยเรียนว่า เด็กอายุ 2-6 ขวบ เรียนรู้ที่จะติดต่อทางสังคมและสมาคมกับบุคคลภายนอก เด็กเรียนที่จะปรับตัวให้เข้ากับบุคคลอื่นและให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเล่นเป็นกลุ่ม จากการศึกษาการเล่นเป็นกลุ่มของเด็กพบว่าทัศนคติและพฤติกรรมทางสังคมที่ปรากฏในวัยนี้คือ การต่อต้าน การเลียนแบบ การก้าวร้าว การทะเลาะวิวาท การแข่งขันซึ่งกันและกัน การร่วมมือ การเป็นผู้นำ การเป็นผู้ตาม การเป็นผู้มีใจกว้างขวาง การเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม การเห็นอกเห็นใจ ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้มีความสำคัญต่อบุคลิกภาพของเด็กมาก²

พรณทิพย์ ศิริวรรณมุขย์ กลางว่า พัฒนาการทางสังคมของมนุษย์มาจากสังคมทั้งสิ้น เมื่อมนุษย์อาศัยอยู่ในสังคมใดมักจะแสดงค่าของสังคมนั้น และสังคมนั้นยอมรับขึ้นอยู่กับบุคคลแต่ละบุคคล สังคมแต่ละสังคม เมื่อสังคมหนึ่ง ๆ กำหนดความต้องการอย่างไร สมาชิกของสังคมนั้นก็สามารถที่จะเลือกทางที่จะปฏิบัติและปรับตัวให้เข้ากับสังคมนั้น ๆ และใช้การคาดหวังของสังคมนั้น ๆ เป็นหลักในการปรับตัว³

ในปัจจุบันมีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กเล็ก ซึ่งมีผลสำคัญต่อการปรับตัวและการสร้างบุคลิกภาพในวัยต่อมา

เฮอร์ลอค (Hurlock) อ้างถึง บันแฮม (Banham) ว่า การต่อต้านของเด็กเป็นเครื่องแสดงการปรับตัวทางสังคม เด็กจะแสดงพฤติกรรมต่อต้านเพื่อแสดงถึงความไม่พอใจที่เกิดขึ้นกับเขา⁴ ซึ่งสอดคล้องกับ เจอร์ซิล (Jersild) ซึ่งกล่าวว่าพฤติกรรมต่อต้านของเด็กจะสูงสุด

¹ สุชา จันท์เอม และ สุรางค์ จันท์เอม, จิตวิทยาเด็ก, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรวพินทยา, 2520), หน้า 69.

² Hurlock, Child Development, 5th ed. pp: 230-237.

³ พรณทิพย์ ศิริวรรณมุขย์, จิตวิทยาพัฒนาการ, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 132.

⁴ Hurlock, Child Development, 5th ed. pp.232.

เมื่ออายุประมาณ 3 ปี แล้วจะค่อย ๆ ลดลงเมื่ออายุ 4 ปี¹ และตรงกับคำกล่าวของ เฮิร์ลอค (Hurlock) ที่ว่า พฤติกรรมการต่อต้านของเด็กจะสูงสุด ในช่วงระหว่างอายุ 3 ถึง 6 ปี หลังจากนั้นจะลดลงอย่างรวดเร็ว²

เฮิร์ลอค (Hurlock) กล่าวว่า การเลียนแบบ (imitation) เป็นพื้นฐาน พฤติกรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นตั้งแต่วัยทารก เด็กจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยการเลียนแบบจากบุคคลอื่น เมื่อเด็กสามารถเล่นร่วมกับเพื่อน ๆ ได้ พฤติกรรมทางสังคมที่เห็นได้ชัดก็คือ การเลียนแบบการเล่น และคำพูดของเพื่อน³

เมื่อเด็กโตขึ้นมีการติดต่อกับสัมพันธ์กับเพื่อนมากขึ้น เพื่อนจะเป็นตัวการที่สำคัญทางสังคม เป็นตัวเสริมแรงพฤติกรรม และเป็นตัวแบบที่เด็กจะทำการเลียนแบบด้วย มุสเซิน (Mussen) อ้างถึง พาร์เทิน (Parten) ซึ่งได้ทำการศึกษาถึงอิทธิพลของเพื่อนที่มีต่อการพัฒนาการทางบุคลิกภาพ โดยทำการตรวจสอบธรรมชาติของสังคม และปะทะสัมพันธ์ ของเด็กในสถานเลี้ยงเด็ก 42 คน อายุระหว่าง 2 ถึง 5 ปี ทำการสังเกต 20 ครั้ง ๆ ละ 1 นาที พร้อมทั้งจดบันทึกรายละเอียดที่ได้จากการสังเกต ผลจากการสังเกตได้แยกแยะการมีส่วนร่วมทางสังคมของเด็กเป็น 6 ประเภทคือ

1. พฤติกรรมนิ่งเฉย (unoccupied behavior)
2. เล่นตามลำพังคนเดียว (solitary play)
3. คุคนอื่น (on-looker behavior)
4. ทางคนต่างเล่น (Parallel play)
5. การเล่นร่วมกับคนอื่นและแบ่งของกันเล่น (associated play)
6. ร่วมเล่นกันอย่างมีระบบระเบียบ (Cooperative or organized play)

พาร์เทิน (Parten) ได้สรุปว่าการเล่นแบบต่างคนต่างเล่นเป็นลักษณะเฉพาะของเด็กเล็ก และเมื่อเด็กโตขึ้นจะมีส่วนร่วมในการเล่นกับบุคคลอื่นและมีการแบ่งของเล่นกัน หรือร่วมเล่น

¹Auther T. Jersild, Child Psychology, 4th ed. (New York : Prentice-Hall, 1954), pp. 200.

²Hurlock, Child Development, 5th ed. pp. 232.

³Ibid., pp. 231.

อย่างมีระบบระเบียบ¹

เฮลลอค (Hurlock) กล่าวว่า ความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมปกติ ถ้าเกิดในช่วงต้น ๆ ของชีวิต ปกติจะมีที่สูงสุดในระหว่างอายุ 4¹ ถึง 5¹ ปี หลังจากนั้นก็จะลดความถี่และความรุนแรงลง เมื่อเด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นน้อย ความก้าวร้าวก็จะเกิดก็จะเกิดน้อย ต่อมาเมื่อเด็กมีโอกาสติดต่อกับคนอื่นบ่อยขึ้น ความก้าวร้าวก็จะมากขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นความก้าวร้าวทางร่างกาย และเมื่อหลังจากเด็กอายุ 4 หรือ 5 ปี การก้าวร้าวทางคำพูดจะมากขึ้น² พฤติกรรมก้าวร้าวจะมีมากน้อยหรือรุนแรงเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับปริมาณความเครียดหรือพฤติกรรมแบบอย่างของผู้ใหญ่ที่แสดงให้เขาเห็นและขึ้นอยู่กับวิธีอบรมเลี้ยงดู³

เจอร์ซิล (Jersild) กล่าวว่า ความก้าวร้าวเป็นลักษณะของการที่เด็กทำร้ายบุคคลหรือสิ่งของด้วยกำลัง หรือใช้คำพูด เด็กอายุ 2 ถึง 4 ปี จะแสดงความก้าวร้าวบ่อยและจะลดลงตามอายุ โดยการโจมตีทางร่างกายจะลดลง การแสดงความก้าวร้าวทางคำพูดจะมากขึ้น⁴ และเจอร์ซิล (Jersild) ได้อ้างถึงการศึกษาของ กรีน (Green) ว่า การทะเลาะวิวาทมักเกิดขึ้นบ่อยในเด็กซึ่งเป็นเพื่อนสนิทกัน และยังพบว่า การทะเลาะวิวาทเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นมิตรแสร้งเป็นส่วนของการติดต่อกันทางสังคมของเด็กเล็ก⁵

นอกจากนั้น สมาร์ท และ สมาร์ท (Smart and Smart) ได้กล่าวว่าเด็กเล็กยังมีการติดต่อกันทางสังคมกับเพื่อนมากก็ยังมีทะเลาะวิวาทมาก เด็กที่เป็นเพื่อนเล่นกันมักจะมีการ

¹Paul H. Mussen, John J. Conger, and Jerome Kagan, Child Development and Personality, 3d ed. (New York : Harper and Row, 1956), pp. 392 - 393.

²Hurlock, Child Development, 5th ed., pp.233 - 234.

³พรณี ชูชัย เจนจิต, การพัฒนาพฤติกรรมเด็ก, หน้า 217

⁴Jersild, Child Psychology, 4th ed, pp. 209.

⁵Ibid, pp. 206.

ทะเลาะวิวาทกันมากกว่าเด็กที่ไม่เคยเล่นด้วยกันบ่อยนัก ส่วนสาเหตุของการทะเลาะวิวาทในเด็กเล็กมักเกิดจากการแย่งของเล่นกัน¹

วัตสัน และ ลิงค์เกรน (Watson and Lindgren) ได้อ้างถึงงานวิจัยของ ฮาร์ทอัพ (Hartup) ซึ่งได้ทำการศึกษาโดยการสังเกตพฤติกรรมของเด็กที่เป็นที่นิยมชมชอบและพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่นิยมชมชอบในความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนของเด็กวัยก่อนเข้าโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่าความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กวัยนี้มีความมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งพฤติกรรมที่เป็นที่นิยมชมชอบจะมีความมั่นคงสูง ส่วนพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่นิยมชมชอบจะมีความมั่นคงน้อยกว่า²

เบิร์ค (Birds) ได้อ้างถึงงานวิจัยของพาร์ตัน (Parton) ซึ่งได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมกรวมมือ โดยการสังเกตและบันทึกพฤติกรรมกรวมมือของเด็กก่อนเข้าโรงเรียน โดยให้เด็กเล่นตามธรรมชาติ ผลจากการสังเกตพบว่า เด็กอายุเกิน 3 ปี มีการเล่นแบบกรวมมือมากกว่าเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี³

เฮิร์ลอค (Hurlock) ได้กล่าวถึงการเป็นผู้มีอำนาจเหนือของเด็กไว้ว่าการแสดงพฤติกรรมกรวมอำนาจเป็นสิ่งปกติในเด็กเล็ก เด็กเมื่ออายุเริ่มได้ 3 ปี มีการติดต่อทางสังคมมากขึ้น พฤติกรรมกรวมอำนาจจะเพิ่มขึ้นด้วย และจะพัฒนาไปถึงจุดสูงสุด เมื่ออายุได้ 5 ปี แล้วก็ลดลง⁴

---

¹ Mollie S. Smart and Russell C. Smart, Children Development and Relationships. 2d. ed., (New York : Macmillan Co., 1972), pp. 247.

² Robert L. Watson and Henry Clay Lindgren, Psychology of the Child, 3d ed. (New York : John Willey and Sons, 1973), pp. 355 - 356.

³ Charles Birds, Social Psychology, (New York : D. Appleton Century Co., 1940), pp. 127.

⁴ Hurlock, Child Development, 5th ed. pp.235.

คอสแตนโซ และ ชอร์ (Costanzo and Shaw) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรม:-
การยอมตาม พบว่าพฤติกรรมการยอมตามมีความสัมพันธ์ทางบวกกับอายุ เด็กอายุ 11 ปี ถึง 13 ปี
จะมีพฤติกรรมการยอมตามมากกว่าเด็กอายุ 7 ปี ถึง 9 ปี อย่างมีนัยสำคัญ¹

เกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมด้านการแข่งขันได้มีนักจิตวิทยาทำการศึกษาวิจัย เช่น
เฮอร์ลอค (Hurlock) กล่าวว่า การแข่งขันจริงคือเป็นการพยายามกระทำให้ดีกว่า เก่งกว่า
คนอื่น ซึ่งอาจมีรูปแบบแตกต่างกัน เช่น เด็กเล็กมีการคุยโวโอ้อวดเกี่ยวกับการเป็นที่หนึ่งหรือเกี่ยว
กับการเป็นเจ้าของ²

ความเห็นอกเห็นใจเป็นพฤติกรรมทางสังคมอย่างหนึ่งซึ่ง เบรคเคนริดจ์ และ วินเซนต์
(Breckenridge and Vincent) กล่าวว่า การแสดงความเห็นอกเห็นใจใน
เด็กเล็กเป็นไปอย่างง่าย ๆ และแตกต่างกันในเด็กแต่ละคน เด็กบางคนแสดงออกด้วยการดูเฉย ๆ
เด็กบางคนแสดงออกด้วยการปลอมโยนตามสาเหตุการเจ็บปวด เด็กบางคนเข้าช่วยเหลือ³
พฤติกรรมค่านี้นี้ไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากนัก แต่พฤติกรรมค่านี้นี้ก็มีความสำคัญไม่น้อยกว่าพฤติกรรม
ทางค่านอื่น

¹ R.P. Costanzo and E.M. Shaw, "Conformity as a Function of Age Level, " Child Development 34 (1966) : 967 - 975.

² Hurlock, Child Development, 5th ed., pp. 235

³ Marian E. Breckenridge and Lee E. Vincent, Child Development : Physical and Psychology Growth Through the School Years, 2d ed., (Philadelphia : W.B. Saunders Co., 1949), pp. 374.

อามิดอน และ ฮันเตอร์ (Amidon and Hunter) ใช้อ้างถึง สโตลูโรว์ และ พาเฮล (Stolurow and Pahel) ซึ่งกล่าวว่า การสอนเป็นพื้นฐานของขบวนการทางสังคมที่เกี่ยวกับการติดต่อกัน และการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างคนอย่างน้อยสองคนขึ้นไป ในที่นี้คือครูกับนักเรียน ครูไม่เพียงแต่ทำหน้าที่สอนเท่านั้นต้องมีการเรียนรู้เกี่ยวกับนักเรียนด้วย และใช้สิ่งที่เรียนรู้นั้นประกอบการตัดสินใจทำกิจกรรมในการสอนชั่วโมงต่อไป ในขณะที่เกี่ยวกับนักเรียนก็ไม่เพียงแต่เรียนอย่างเฉยๆ แต่ต้องให้ข้อมูลแก่ครูเพื่อเป็นแนวทาง ในการมองปฏิสัมพันธ์ต่อไป¹

โบรฟี และ กูด (Brophy and Good) ใช้อ้างถึงงานวิจัยของ ลิปปิทท์ และ โกลด์ (Lippitt and Gold) ซึ่งได้ศึกษาความสัมพันธ์ของอำนาจของนักเรียนที่มีต่อกลุ่มเพื่อน ในการศึกษาเรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน พบว่านักเรียนบางคนสามารถนำเพื่อนในห้องเรียนให้ทำสิ่งที่เขาต้องการได้ อำนาจในการนำเพื่อนนี้มีความสัมพันธ์อย่างสูงกับคะแนนในสังคม และเด็กที่มีอำนาจในการนำนี้ จะเป็นที่ยอมรับของเพื่อนในห้อง²

วิทฮอล และ เลวิส (Withal and Lewis) ใช้อ้างถึงการวิจัยของ แอนเดอร์สัน (Anderson) ซึ่งได้ทำการศึกษาถึงอิทธิพลของครูที่มีผลต่อพฤติกรรมของนักเรียนในห้องเรียน ระดับอนุบาลและระดับประถมศึกษาตอนต้น โดยจัดประเภทของพฤติกรรมครูเป็น 20 ประเภท ซึ่งจัดเป็น 2 รูปแบบ รูปแบบแรก คือ พฤติกรรมที่ครูเป็นผู้ครอบงำมี 3 ชนิด คือ 1.ครอบงำด้วยข้อขัดแย้ง

¹ Edmund Amidon and Elizabeth Hunter, Improving Teaching : The Analysis of Classroom Verbal Interaction, (New York : Holt Rinehart and Winston, 1974), pp.2.

² Jere E. Brophy and Thomas L. Good, Teacher - Student Relationship : Causes and Consequences, (New York : Holt Rinehart and Winston, 1974), pp.169.

2. ครอบงำโดยปราศจากข้อขัดแย้ง 3. ครอบงำด้วยการทำงานด้วยกัน รูปแบบที่ 2 คือ การผสมผสานกันมี 2 ชนิด คือ 1. ติดต่อโดยปราศจากการทำงานด้วยกัน 2. ติดต่อกับการทำงานทั้งพฤติกรรมทางท่าทางและวาจา การติดต่อของครูกับนักเรียนแต่ละคนหรือกลุ่มจะถูกบันทึกลงในแบบบันทึก ตัวอย่างพฤติกรรมครอบงำ เช่น ครูสั่ง, เตือน, ชู, ทำโทษนักเรียน เรียกให้นักเรียนสนใจที่ครูสอน และตัวอย่างพฤติกรรมผสมผสาน เช่น ครูถามคำถาม ครูช่วยนักเรียนหาคำจำกัดความ หรือหาคำตอบเพื่อแก้ปัญหา ครูแสดงความพึงพอใจ ยกย่องชมเชย ยอมรับความคิดเห็นของนักเรียน ครูถามคำถามที่นักเรียนสนใจ ผลการศึกษาพบว่าบุคคลิกภาพและพฤติกรรมของครูในห้องเรียน ครูที่ใช้การครอบงำจะทำให้นักเรียนก้าวร้าวและมีพฤติกรรมเป็นศัตรู ซึ่งจะแสดงกับทั้งครูและเพื่อน และในขณะเดียวกันถ้าครูใช้พฤติกรรมผสมผสาน นักเรียนจะมีพฤติกรรมความเป็นเพื่อน ช่วยเหลือกันและเป็นตัวของตัวเอง¹

เรณู ผดุงถิ่น ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้การเสริมแรงทางสังคมเพื่อปรับพฤติกรรมก้าวร้าว" โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษาคือ เพื่อศึกษาผลของความสนใจและคำชมเชยของครูที่มีต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่าความสนใจและคำชมเชยของครูลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนลงได้ การวิจัยครั้งนี้ใช้การสังเกตและบันทึกพฤติกรรมทุก 10 วินาที ตลอดเวลา 30 นาที²

วิไลพร พรหมศรีทรา ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ผลการเสริมแรงด้วยวาจาที่มีผลสัมฤทธิ์ต่อการทำงานของนักเรียนที่ชอบสมาคมและแยกตัว" โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยคือเพื่อที่จะศึกษาว่าการให้การเสริมแรงด้วยวาจาแบบการชมเชย หรือติเตียน จะมีผลสัมฤทธิ์ต่อการทำงานของนักเรียนที่ชอบสมาคมและแยกตัวหรือไม่ ผลการวิจัยพบว่า การชมเชย การติเตียน ทำให้นักเรียน

¹ John Withal and W.W. Lewis, Social Interaction in Educational Settings, (New Jersey : Prentice - Hall, 1971) pp. 35 - 36.

² เรณู ผดุงถิ่น, "การใช้การเสริมแรงทางสังคม เพื่อปรับพฤติกรรมก้าวร้าว" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

มีผลสัมฤทธิ์ของการทำงานดีกว่าการ ไม่ทิม¹

เกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมของเด็กเล็ก ยังไม่มีการวิจัยอย่างจริงจังในประเทศไทย ซึ่งความจริงแล้ว พัฒนาการทางด้านนี้มีความสำคัญยิ่งอย่างหนึ่ง ต่อการพัฒนาการ ของ เด็ก ระดับปฐมวัย นี้ และการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนระดับปฐมวัยนี้ก็ยังมีอยู่น้อยมาก ผู้วิจัยจึงนำเรื่องทั้งสองนี้มาศึกษาพร้อมกันเพื่อนำข้อมูลมาสรุปและสนับสนุนความคิดที่ว่า พฤติกรรมปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่จะส่งเสริมพัฒนาการทางสังคมของผู้เรียน

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

---

¹วิไลพร พรหมศรีทรา, "ผลการเสริมแรงด้วยวาจาที่มีต่อสัมฤทธิ์ผลการทำงานของนักเรียนที่ชอบสมาคมและแยกตัว" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต แผนกจิตวิทยา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

หน่วยงานที่จัดการ ศึกษา ระดับปฐมวัย

ปัจจุบันมีหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมรับการจัดการ ศึกษาแก่เด็กระดับประถมศึกษาทั้งของรัฐ และเอกชน ในรูปของโรงเรียนอนุบาลและศูนย์พัฒนาเด็ก ทั้งนี้โดยมีความมุ่งหมาย ชื่อเรียก และรูปแบบของการจัดแตกต่างกันไปตามภารกิจหลักของแต่ละหน่วยงาน เช่น

ทบวงมหาวิทยาลัย และ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จัดการศึกษาในรูปแบบของชั้นอนุบาล โดยมีความมุ่งหมายที่จะเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนที่จะเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จัดการศึกษาในรูปของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด รูปแบบหนึ่ง และจัดชั้นเล็กเล็กผนวกกับโรงเรียนประถมศึกษาอีกรูปแบบหนึ่ง โดยมีความมุ่งหมายที่จะเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนที่จะเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษาต่อไป

กรมการศาสนา รับผิดชอบดำเนินงานโรงเรียนเด็กก่อนวัยเรียน โดยมีความมุ่งหมายที่จะให้พระไต่ทำประโยชน์แก่สังคม เพื่อปลูกฝังคุณธรรม วัฒนธรรมอันดีงามแก่เด็ก และเพื่อเตรียมให้เด็กมีความรู้พื้นฐานก่อนจะเข้าโรงเรียนประถมศึกษา

กรมการพัฒนาชุมชน รับผิดชอบดำเนินงานจัดศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องและเหมาะสมด้วยการส่งเสริม สร้างความเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจ กับเพื่อส่งเสริมให้ท้องถิ่นช่วยเหลือตนเองและร่วมมือกันพัฒนาเด็ก

กรมประชาสงเคราะห์ รับผิดชอบดำเนินงานจัดสถานเลี้ยงเด็กเล็ก เพื่อเป็นตัวอย่างแก่เอกชน และจัดสถานสงเคราะห์เด็กบ้านราชวิถี เพื่อสงเคราะห์เด็กยากไร้

กรมอนามัย จัดศูนย์โภชนาการเด็ก เพื่อให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกวิธี เพื่อเผยแพร่ความรู้ทางโภชนาการแก่พ่อ - แม่เด็ก และเพื่อช่วยเหลือครอบครัวที่ยากจน นอกจากนี้ยังจัดโครงการเลี้ยงอาหารเด็ก เพื่อจัดอาหารที่มีคุณค่าให้แก่เด็ก

กรุงเทพมหานคร จัดศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน เพื่อบริการอาหารกลางวันแก่เด็กในเขตต่าง ๆ

สมาคมและมูลนิธิ จัดหมู่บ้านเด็ก ศูนย์เด็กปฐมวัย และโครงการพัฒนาเด็ก เพื่อช่วยเหลือเด็กในค่านสาธาณสุข โภชนาการ เศรษฐกิจ การศึกษา และ เพื่อให้ความอบอุ่น และการเป็นพลเมืองดีแก่เด็ก

รูปแบบและจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกันนี้ มีสาเหตุเนื่องมาจาก เจตนาของหน่วยงานที่จัดศูนย์
 เด็กหรือโรงเรียนให้เป็นส่วนหนึ่งของภารกิจหลักของหน่วยงาน เช่นกรมอนามัยมุ่งแก้ปัญหาเกี่ยวกับ
 สุขภาพ อนามัย และโภชนาการ อันเป็นส่วนหนึ่งของภารกิจที่จะต้องจัดให้แก่ประชาชนทุกกลุ่มอายุ
 กล่าวโดยสรุปว่า การจัดบริการแก่เด็กก่อนวัยเรียนของแต่ละหน่วยงาน จะช่วยให้เด็กได้พัฒนาทั้งทาง
 ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม คุณภาพของบริการที่เด็กได้รับ เป็นการกำหนดโคชชะตา
 เด็กเมื่อเด็กเติบโตขึ้น สิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยความเข้าใจของทุก ๆ ฝ่าย ทั้งครู พ่อแม่ และชุมชนการ
 คัดเลือกเด็กเข้าเรียนในชั้นประถมศึกษา ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งหน่วยงานที่จัดการศึกษาระดับ
 ประถมวัยออกเป็น 3 กลุ่ม ตามรูปแบบของการจัดที่คล้ายคลึงกัน แล้วศึกษาพฤติกรรมสัมพันธระหว่าง
 ครูกับนักเรียน พฤติกรรมทางสังคมของนักเรียน ของแต่ละกลุ่มหน่วยงานในภาคกลาง และศึกษาความ
 สัมพันธระหว่างพฤติกรรมสัมพันธระหว่างครูกับนักเรียนกับพฤติกรรมทางสังคมของนักเรียนเพื่อเป็น
 แนวทางในการจัดกิจกรรม ที่จะนำไปสู่พัฒนาการอันพึงประสงค์ของเด็กระดับประถมวัยต่อไป

ศูนย์วิทยพัทยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย